

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

TALABALARNING YOSH XUSUSIYATLARINI HISOBGA OLGAN HOLDA CHET TILI DARSLARIDA XOTIRANI YODLASH VA RIVOJLANTIRISH USULLARI.

Tugalova Marjona G'ayrat qizi

Axborot texnologiyalari va menejment universiteti

Arab filologiyasi talabasi

Annotatsiya: Chet tilini o'qitish jarayonida o'quvchilarning xotirasi va boshqa bilim qobiliyatlarini rivojlantirish uchun ulkan imkoniyatlar ochib beriladi. Talabalarning psixologik va yosh xususiyatlarini bilish chet tilini o'rganishda xotirani yodlash va rivojlantirish usullarini to'g'ri tanlash uchun zarur shartdir. Mualliflar chet tili darslarida o'quvchilar xotirasini rivojlantirishning samarali usullarini maktabgacha, boshlang'ich maktab yoshiga, yosh va katta yoshdagi o'spirinlarni o'qitish uchun qo'llanilishi nuqtai nazaridan tasvirlaydilar.

Kalit so'zlar: chet tili, xotirani rivojlantirish, yodlash usuli, maktabgacha yoshdagi bolalar, boshlang'ich maktab o'quvchilari, o'spirinlar

METHODS OF MEMORIZATION AND MEMORY DEVELOPMENT IN FOREIGN LANGUAGE CLASSES, TAKING INTO ACCOUNT THE AGE CHARACTERISTICS OF STUDENTS.

Tugalova Marjona G'ayrat qizi

University of Information Technology and management

Student of Arabic philology

Abstract: Teaching foreign languages gives great opportunities for the development of memory and other cognitive abilities of students. Knowledge of the psychological and age characteristics of students is a necessary condition for the correct choice of memorization methods and memory development in English classes. The authors describe effective methods for developing the memory of students in a foreign language class, in terms of their efficiency for teaching of students of different age.

Keywords: foreign language, memory development, memorization method, preschoolers, junior schoolchildren, teenagers

Uzluksiz ta'lim tizimini isloh qilish va axborotlashtirish, yangi sifat bosqichiga ko'tarish, ilg'or pedagogik va axborot texnologiyalarini joriy etish va ta'lim samara-dorligini oshirish davlat siyosati darajasiga ko'tarildi. O'zbekiston Respublikasi demokratik, huquqiy davlat qurish yo'lidano borayotgan bir paytda ta'lim sohasidagi islohotlarning asosiy maqsadi va

harakatlantiruvchi kuchi har tomonlama rivoj-langan barkamol shaxsni tarbiyalashdan iborat.

"Chet tili" mavzusini o'rganish juda o'ziga xosdir, chunki u mavzulararo, ko'p tarmoqli va bir necha darajadagi o'rganishga ega.

Chet tilining fanlararo tabiati uning maktab o'quv dasturiga kiritilgan deyarli barcha o'quv fanlari bilan yaqin aloqasini anglatadi.

Agar biz chet tilini turli sohalarda yangi bilimlarni egallash vositasi sifatida ko'rib chiqsak, unda bu mavzu ko'p tarmoqlidir.

Ushbu mavzuning ko'p darajali tabiati, bir tomondan, turli xil xorijiy tillarni (*fonetik, leksik, grammatik*) o'zlashtirish zarurati bilan izohlanadi, boshqa tomondan, nutq faoliyatining to'rt turini o'zlashtirish zarurligini anglatadi.

Boshqa hech bir maktab fanida xotirani rivojlantirish uchun chet tili kabi imko-niyatlar mavjud emas. Turli yoshdagi o'quvchilarning psixologik xususiyatlarini bilish, uni muvaffaqiyatli o'zlashtirish uchun xotirani yodlash va rivojlantirish usul-larini to'g'ri tanlash uchun zarur shartdir.

Ushbu maqolaning maqsadi chet tili darslarida o'quvchilar xotirasini rivojlantirishning eng samarali usullarini maktabgacha, boshlang'ich maktab yoshiga, yosh va katta yoshdagi o'spirinlarni o'qitish uchun qo'llanilishi nuqtai naza-ridan ajratib ko'rsatish va tahlil qilishdir.

L. S. Vygotskiyning so'zlariga ko'ra, chet tilini o'qitish usullarini tanlashda bola joylashgan rivojlanish davrini (*tanqidiy, sezgir*) hisobga olish kerak. Sensitiv (*tabiiy*) davr chet tilini o'rganish uchun eng maqbul bosqich hisoblanadi, chunki u shaxsning potentsial mavjud imkoniyatlar va qobiliyatlarni maksimal darajada amalga oshi-rishini ta'minlaydi.

Ko'pgina metodist o'qituvchilar "bolalarning o'z ona tili ko'nikmalarini o'rgani-layotgan tilning ongli ravishda o'zlashtirilgan faktlariga avtomatik ravishda o'tkazish qobiliyatini" ta'kidlaydilar, bu bolalik davrida chet tilini tabiiy va organik ravishda o'zlashtirishga imkon beradi. Sezgir davr oxirida chet tilini o'zlashtirish talabada boshqacha tarzda – yangi ma'lumotlarni ongli ravishda yodlash orqali sodir bo'ladi.

Chet tilini o'zlashtirish jarayoni bevosita xotira, fikrlash, idrok, e'tibor kabi aqliy jarayonlar bilan bog'liq. Ushbu kognitiv mexanizmlarning ishlash xususiyat-larini, ularning o'zaro ta'siri va o'zaro bog'liqligini bilish, ushbu bilimlarni amalda qo'llash o'quv jarayonining samaradorligini ta'minlaydi. L. S. Vygotskiy shunday deb yozgan edi: "bolaning tafakkuri asosan uning xotirasi bilan belgilanadi. Fikrlash ... eslashni anglatadi ... Xotira rivojlanib borishi bilan fikrlashga yaqinlashadi".

Kognitiv jarayonlar zanjirida xotira etakchi o'rinni egallashi bejiz emas. Aynan xotira "aqlning pastki tuzilishi" sifatida inson shaxsining yaxlitligi va rivojlanishi-ning asosidir". Shuning uchun xotirani rivojlantirish masalalari chet tillarini o'qitish yoki o'rganish jarayoniga nisbatan juda dolzarbdir.

Xotirani yaxshilashning turli xil usullari ma'lum:" diqqatni tartibga solish, materialni idrok etishni takomillashtirish, tasavvurni rivojlantirish, materialni tuzish qobiliyatini rivojlantirish, maxsus mnemonik vositalar, texnikalar va harakatlarni yodlash va

ko'paytirish jarayonlarini egallash va faol ishlatish ". A. N. Leontiev o'z tadqiqotlarida o'quv materialini bilvosita yodlash uchun turli xil mnemonik usul-lardan foydalanish maqsadga muvofiqligini bir necha bor ta'kidlagan, chunki "bola o'quv materialini tushunganida, uni tushunganida, u bir vaqtning o'zida uni eslaydi".

Talabalarning turli yosh davrlariga mos keladigan yodlashning asosiy usullarini ko'rib chiqing.

Maktabgacha yosh. Yosh bolalarda beixtiyor yodlash, vizual-majoziy fikrlash ustunlik qiladi. Bu birinchi signal tizimining ustunligi bilan bog'liq. Shuning uchun, maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilini o'rgatishda o'qituvchi qoidalarini tushuntirishga emas, balki muayyan tuzilmalarni – leksik va grammatik naqshlarni ishlab chiqishga tayanadi. Yodlash o'quv o'yini jarayonida unga hissiy sho'ng'ish orqali sodir bo'ladi. So'zlarni tarjima qilish shart emas, ularni tasvir bilan bog'lash kifoya: mavzu, imo-ishora, rasm. Total Physical Response (tpr) usuli amerikalik psixolog Jeyms Asher tomonidan ishlab chiqilgan to'liq jismoniy javob berish usuli ekanligini isbotladi. Usul rivojlanish psixologiyasi va gumanistik pedagogika tamoyillariga asoslangan bo'lib," xotiraning iz nazariyasi "ga asoslanadi, unga ko'ra" xotiradagi har qanday tasvirni tiklash (*ya'ni eslash*) nafaqat og'zaki bo'lmagan, balki og'zaki ham bo'lishi mumkin (*masalan, mexanik takrorlash yoki jismoniy harakat bilan bog'liq*)". Yangi so'zlar va iboralarni taqlid qiladigan imo-ishoralardan foydalanish o'rganilgan materialning tezligi va miqdorini oshiradi.

Ma'lumki, maktabgacha yoshdagi bolalarda mavhum-mantiqiy fikrlash rivojlanmagan. Shuning uchun, bu yoshdagi ikkita til (*ona tili va xorijiy til*) bolaning boshida alohida-alohida mavjud bo'lishi mumkin va u hali ular o'rtasida parallellik qura olmaydi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning e'tiborlari cheklanganligi sababli, ular uzoq vaqt davomida bir xil narsani qila olmaydilar. Muvaffaqiyatli mashg'ulotlarning asosiy sharti-bu faoliyatning tez-tez o'zgarishi: o'qish, harflar va transkripsiya belgi-larini o'z ichiga olgan rasmlarni bo'yash, qo'shiq aytish, Total Physical Response usulidan foydalangan holda raqsga tushish, flesh-kartalar bilan o'ynash, o'rganilgan leksik va grammatik naqshlarni takrorlash uchun qisqa multfilmlarni tomosha qilish.

6 oydan boshlab eng yosh bolalar uchun G. Doman metodologiyasidan foydalanish mumkin, uning asosiy g'oyasi bolaga kartalarni namoyish qilish va bir vaqtning o'zida ularda tasvirlangan haqiqiy narsalarni (*sabzavotlar-mevalar, hayvonlar, mebellar, transport, geometrik shakllar va boshqalar*) qisqa vaqt ichida talaffuz qilishdir. Buning yordamida bola so'zlarni juda tez eslaydi. Darslarning davomiyligi 10 soniyadan oshmaydi, lekin ular kuniga bir necha o'n marta o'tka-zilishi kerak. G. Doman o'z tadqiqotlarida bolalarning hissiy rivojlanishining mu-himligini ta'kidlagan. Olimning yozishicha," har qanday jismoniy rivojlanish aqliy rivojlanishni faollashtiradi va hissiy organlardan birini rag'batlantirish umuman miya faoliyatini kuchayishiga olib keladi". Shuning uchun o'yin faoliyati maktabgacha yoshda etakchi hisoblanadi.

Bizning tadqiqotimiz nuqtai nazaridan N. A. Leontiev tomonidan ishlab chiqilgan sxemalar va jadvallar bo'yicha o'qish ko'nikmalarini o'rgatish metodo-logiyasi bizga qiziq

ko'rinadi. O'qishni o'rganish, olim "undosh va unli harflarning, ya'ni ochiq bo'g'indagi unli va undoshlarning birlashishini" tushunadigan omborlar bilan kublar o'yiniga sho'ng'ish orqali amalga oshiriladi. Kublar yordamida bolalar ikki mingta eng keng tarqalgan so'zlarni mutlaqo to'g'ri tuzadilar va o'qiydilar, o'zlarini jadvallar va sxemalar bo'yicha mustaqil ravishda tekshirishlari mumkin. Aniq algoritm tufayli til mashqlarini bajarishning xatosizligiga erishiladi. Ayniqsa, ushbu uslub guruh mashg'ulotlarida samaradorligini ko'rsatdi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar qo'shimcha va artikulyatsiya ko'nikmalarini rivojlantirish uchun katta imkoniyatlarga ega, chunki chet tilidagi nutq ona tili modeliga muvofiq qabul qilinadi. Shu munosabat bilan, bolalar qo'shiqlarini iloji boricha erta tinglashni, chet tilidagi multfilmlarni tomosha qilishni boshlash muhimdir.

Erta rivojlanishning eng mashhur usullaridan biri (*va chet tilini o'qitish*) hali ham italiyalik shifokor va o'qituvchi M. Montessori usuli hisoblanadi. M. Montes-sori "intellektual rivojlanish va xotirani rivojlantirish hissiy taassurotlarga asos-lang'an" deb ta'kidlagan. Uning metodologiyasining asosiy printsiplari bolani o'z – o'zini tarbiyalash, o'z-o'zini o'rganish, o'zini rivojlantirishga undashdir. Uch yoshdan boshlab bola o'zi uchun maxsus yaratilgan muhitda mustaqil ravishda o'rganadi, shu jumladan hissiy material bilan ko'p miqdordagi mashqlar.

Kichik maktab yoshi. Bolalarda mantiqiy fikrlash shakllana boshlaydi, ammo vizual-majoziy fikrlash hali ham ustunlik qiladi. Shuning uchun, chet tili darslarida vizual o'qitish usullaridan foydalanish kerak, ularni shartli ravishda eshitish, vizual va vizual-eshitish (*flesh-kartalar, qo'shiqlar, chet tilidagi multfilmlar, o'quv video kurslari va boshqalar*) ga bo'lish mumkin. A. S. Sidenko va G. Y. Yashinning ta'kid-lashicha, "vizualizatsiya yordamida og'zaki aloqa ishlab chiqiladigan va shu tariqa ob'ektiv voqelik va hayotiy vaziyatlarga nutq reaksiyasi o'zlashtiriladigan o'quv vaziyatlari yaratiladi". Ushbu usullardan foydalanish talabalarga nutqning situatsion holatini to'g'ridan-to'g'ri idrok etish va beixtiyor yodlash orqali tushunishga imkon beradi.

Boshlang'ich maktabdagi bolalar yaxshi mexanik xotiraga ega. Shuning uchun leksik va grammatik naqshlarni ishlab chiqish davom etmoqda, eng ko'p ishlatiladi-gan naqshlar avtomatizmga takrorlanadi. Boshlang'ich sinflarda to'liq jismoniy javob berish usuli hali ham dolzarb bo'lib qolmoqda. Yosh o'quvchilarda cheklangan miqdordagi e'tiborni ta'kidlash kerak: diqqatni jamlashning maksimal vaqti-bu bola-ning yoshi va besh daqiqa. Shuning uchun boshlang'ich maktabda darslar turli xil tadbirlarni talab qiladi. G. Domanning texnikasi ham samarali bo'lib, uni o'rta maktab yoshiga qadar qo'llash mumkin. Uni takomillashtirish mumkin: kartalar bilan turli xil o'yinlardan foydalaning, taqdimotlarni namoyish eting.

Boshlang'ich sinflarda bolalarning qo'shiqlari, qofiyalari va she'rlarini o'rga-nish orqali talabalarning ritmik-intonatsion ko'nikmalarini rivojlantirishga e'tibor qaratish lozim. Ma'lumki, qadimgi Yunoniston maktablarida ko'plab muqaddas matnlar qo'shiq yordamida yodlangan va Hindistonda bu usul hali ham boshlang'ich sinflarda alifbo va arifmetikani

yodlash uchun ishlatiladi. Buning sababi shundaki, bolalar iboralarni, dialoglarni taqlid qilishni yaxshi ko'radilar, ularni fonetik va intonatsion ravishda to'g'ri ko'paytirishga qodir.

Boshlang'ich maktab yoshidagi etakchi faoliyat – bu ta'lim. Maktabning vazifalaridan biri bolani o'rganishga o'rgatishdir. Va buning uchun kognitiv moti-vatsiyani shakllantirish kerak. Bolaning manfaatlarini hisobga olish muhimdir. Va o'yin faoliyatining dolzarbligi chet tilini o'qitishning butun davrida saqlanib qolganligi sababli, darslarda mobil, kognitiv, taqlid, rol o'yinlardan foydalanish maqsadga erishishga imkon beradi. O'yin texnikasi og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi, grammatik va imlo qobiliyatlari induktiv tarzda rivojlanadi.

Chet tilini o'qitishning ushbu bosqichida maktab o'quvchilarini o'quv materia-lini semantik qayta ishlash va yodlashning samarali strategiyalari bilan tanishtirish maqsadga muvofiqdir (*reja tuzish, materialni guruhlash, semantik tayanchlarni tanlash, semantik korrelyatsiya, tasniflash*).

A. N. Leontiev eksperimental ravishda "bitta anemiya jarayoni – yoshga qarab to'g'ridan-to'g'ri yodlash asta-sekin vositachilik bilan almashtirilishini" isbotladi. Psixologning fikriga ko'ra," xotiraning rivojlanishi bolaning materialni yodlash va ko'paytirishning yangi usullarini o'zlashtirishi tufayli yuzaga keladi".

Yaxshi xotiraning siri mustahkam uyushmalar o'rnatishdir. Mexanik yodlash yodlashning eng samarasiz usuli hisoblanadi. Bizning fikrimizcha, o'qituvchining vazifalaridan biri bolalarni o'quv ma'lumotlarini yodlash uchun ma'lum mnemonik usullardan foydalanishga o'rgatishdir, ya'ni "vizual tasvirlar kombinatsiyasiga aylan-tirilgan ma'lumotlarni miyaga doimiy ravishda yozib olishga imkon beradigan max-sus ichki yozuv tizimi".

Ishning mnemonik usullarini o'zlashtirish chet tilidagi muloqot qobiliyatlari va ko'nikmalarini rivojlantirish vaqtini sezilarli darajada qisqartiradi: matnlarni tushu-nish, tuzish va takrorlash, ularni yodlash qobiliyati; muhim xususiyatlarni taqqos-lash va ta'kidlash va boshqalar.

Mnemonik texnikaning o'ziga xos xususiyati nutq materialiga sezilarli darajada yaqin bo'lgan belgilardan foydalanishdir. Masalan," qishlaydigan qushlarni belgi-lash uchun qor parchasi, ko'chib yuruvchi qushlarni belgilash uchun qush uyi ishla-tiladi ".

"Semantik birliklar" deb nomlangan anemiya (*semantik*) tayanchlarni yaratish-ning samarali usuli 1958 yilda K. P. Maltseva tomonidan ishlab chiqilgan. Bu tala-balar savollarga javob berib, har qanday materialning asosiy fikrlarini ta'kidlashlari kerak: "Bu qism kim yoki nima haqida gapiradi? Bu haqda nima deyilgan?». Semantik tayanchlarni ajratib bo'lgandan so'ng, materialni qayta hikoya qilish rejasi tuziladi, bu uni tezda ko'paytirishga imkon beradi.

O'smirlik. Yosh o'spirinlar nisbatan kichik hayot va nutq tajribasi tufayli katta lug'atga muhtoj emaslar. Leksik va grammatik materiallarni o'rganishda ular rivoj-langan mavhum fikrlashga tayanadi. Biroq, materialni tushuntirishda turli xil ta-yanchlar, sxemalar, mantiqiy-semantik xaritalar, eslatma-algoritmlar katta rol o'y-naydi. Buning sababi shundaki, yosh o'spirinlarda chet tilidagi grammatik ko'nik-malarning rivojlanishi

grammatik hodisalarning semantik xususiyatiga bog'liq. V. D. Shadrikov "10 yoshli odamning lingvistik xotirasi hali ham aniq va kontekstli, u mavhumlikka asoslana olmaydi, katta yoshdagi o'spirin uchun mavjud bo'lgan darajada tilni ongli ravishda o'zlashtirishga qodir emas" deb yozgan. Ushbu bos-qichda o'rganilayotgan hodisalar va qoidalarni umumlashtirish va taqqoslash usulla-ridan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Bu yoshda talabalarning mustaqil ishlarining ulushi ortib bormoqda (ijodiy va o'quv va tadqiqot xarakteridagi dizayn topshiriqlarini bajarish), suhbat, munozara va ma'ruza sinf usullari sifatida juda faol qo'llaniladi.

Katta yoshdagi o'smirlar allaqachon mavhum-mantiqiy fikrlashni shakllan-tirgan. 13 yoshdan 15-16 yoshgacha semantik, mantiqiy xarakterga ega bo'lgan yod-lashning tezroq o'sishi kuzatiladi, buning natijasida mexanik xotiradan foydalanish sekinlashadi. O'smirlar turli xil anemiya texnikasini o'zlashtirish tufayli o'quv materiallarini osongina ko'paytiradilar. O'smirlar uchun eslash o'ylashni anglatadi. Katta yoshdagi o'spirinlar uchun tengdoshlari bilan muloqot katta ahamiyatga ega, sevimli mashg'ulotlari ko'p qirrali bo'lib, ilmiy dunyoqarash shakllanadi va so'z boyligini kengaytirishga ehtiyoj ortadi. Shuningdek, leksik va grammatik material-larni o'zlashtirishda eng yuqori tezlik, semantik o'xshashliklarni (*sinonimlar, antonimlar, idiomatik iboralar*) mustaqil tanlash qobiliyati, maktab lug'ati uchun tematik lug'atni tanlash va boshqa shunga o'xshash operatsiyalar qayd etilgan.

Shuning uchun xotirani rivojlantirishning og'zaki usullari katta yoshdagi o'smirlar uchun dolzarbdir, chunki ular o'quvchilarning tasavvurini va lingvistik tuyg'usini faollashtirishga yordam beradi. O'smirlar uchun muloqot katta ahamiyatga ega. Shuning uchun ishning juftlik va kichik guruhlarda ishlash shakllari faol qo'llaniladi. Bu bosqichda turli usullarni (*qo'shiqlarni o'rganish, videokliplarni tomosha qilish va muhokama qilish, loyihalar, o'yin faoliyati va h.k.*) uyg'unlash-tirish muhim ahamiyatga ega, bu esa darslarni rang-barang qiladi va ularni yanada qiziqarli va samarali qiladi.

Talabalar psixologik va yosh xususiyatlarini bilish chet tilini o'zlashtirishda xotirani yodlash va rivojlantirish usullarini to'g'ri tanlash uchun zarur shartdir. Mak-tabgacha yosh to'liq jismoniy javob berish usuli, G. Domanning kartalardan foyda-lanish usuli, N. A. Zaytsevning usuli (*omborlar bilan kublar yordamida o'qishni o'rganish*), o'quv o'yinlari usuli, multfilmlarni tomosha qilish va bolalar qo'shiqlarini chet tilida tinglash ko'proq mos keladi.

Kichik maktab o'quvchilari uchun to'liq jismoniy javob berish usuli, G. Doman metodologiyasi, turli xil o'quv o'yinlari, N. A. Zaytsevning metodologiyasi, video orqali o'qitish metodikasi ham mos keladi. Vizual o'qitish usullarini qo'llash juda muhimdir. Bu yoshda bolalarni mnemonika usullaridan, fonetik uyushmalar usulla-ridan, shu jumladan jonlantirish, kirish, avtobiografik uyushmalar usullaridan foyda-lanishga o'rgatish kerak. K. P. Maltsevaning mnemonik tayanchlarni yaratish usuli foydalidir.

Yosh o'spirinlar uchun kommunikativ texnika, turli xil tayanchlardan foydalanish (*vizual, eshitish, vizual-eshitish*) va o'yin texnikasi samarali bo'ladi. Og'zaki va amaliy o'qitish usullari faol qo'llaniladi.

Katta yoshdagi o'spirinlar uchun xotirani rivojlantirishning og'zaki usullari, kommunikativ, dizayn, kombinatsiyalangan o'qitish usullari mos keladi.

Shunday qilib, chet tilini o'qitish jarayonida o'quvchilarning xotirasi va boshqa bilim qobiliyatlarini rivojlantirish uchun ulkan imkoniyatlar ochib beriladi. K. D. Ushinskiy shunday deb yozgan edi: "bolalar xotirasida biron bir narsani mahkam ushlamoqchi bo'lgan o'qituvchi imkon qadar ko'proq bolalarning his-tuyg'ularini – ko'zlar, quloqlar, ovoz, mushaklarning harakatlanish hissi va hatto iloji bo'lsa, hid va ta'mni his qilishiga ishonch hosil qilishi kerak".

Bir so'z bilan aytganda, yurt ishonchi va tayanchi bo'lgan bolalarga chet til-larini o'rgatish ularning yoshi va individual psixologik xususiyatlarini hisobga olish, ta'lim sifati va mazmunini yuksaltirishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Doman G. Bolaning uyg'un rivojlanishi / tarkibi, "muharrirdan" V. Dolnikov. Moskva: Akvarium, 2021. 448 b.
2. Bekmurodovich, S. A. (2025). Oliy o'quv yurtlarida chet tilini o'qitishda zamo-naviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish. Ta'lim, tarbiya va innovatsiyalar jurnali, 1(2), 180-184.
3. Begmurodovich, S. A. (2023). Ta'lim jarayoni shakllarining integratsiyasi. Pedagogika, psixologiya va ijtimoiy tadqiqot/ Journal of pedagogy, psychology and social research, 2(2), 20-23.
4. Zaytsev N. A. Kublar N. Zaytseva: ota-onalar, o'qituvchilar uchun darslik. Sankt-Peterburg, 1989 Yil. 125 b.
5. Bekmurodovich, S. A. (2025). Chet tillarini o'qitishda axborot texnologiyalaridan foydalanish. Zamonaviy ta'lim va tadqiqotlar, 1(3), 97-102.
6. Kulagina I. Yu. Yosh psixologiyasi: tug'ilishdan 17 yoshgacha bo'lgan bolaning rivojlanishi / -T. 5-nashr. 175 b.
7. Исраилова, Н. Х. (2016). Конкретная поэзия как инновационное направление в немецкой литературе. Научная дискуссия: инновации в современном мире, (4-1), 197-201.
8. Israilova, N. H. (2016). Der Einfluss des Englischen und Amerikanischen auf die deutsche Sprache. In The Seventh International Congress on Social Sciences and Humanities (pp. 143-146).
9. Kh, I. N., Mamatova, N. K., & Mamatov, R. R. (2021). Methodology Of Teaching German As A Second Foreign Language. Экономика и социум, (3-1 (82)), 103-106.
10. Israilova, N. X. (2024). " KITSDEUTSCH" AS A NEW DIALECT IN A GERMAN COUNTRY. International Journal of Education, Social Science & Humanities, 12(4), 678-682.

11. Маткасимова, М. Э. (2024). ЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ В SMS. *International Journal of Education, Social Science & Humanities*, 12(4), 687-691.
12. Исраилова, Н. Х. (2016). Конкретная поэзия как инновационное направление в немецкой литературе. *Научная дискуссия: инновации в современном мире*, (4-1), 197-201.
13. Маткосимова, М. (2024). НЕМИС ТИЛИДАГИ СИМВОЛИК ВОСИТАЛАРНИНГ ЎЗБЕК ТИЛИГА ТАРЖИМАСИ. *IQRO INDEXING*, 9(2), 601-605.
14. Durdona, I. (2024). INTERAKTIV TEXNOLOGIYALARNING CHET TILI O'QITISHDAGI O'RNI. *СОВРЕМЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ИССЛЕДОВАНИЯ*, 1(1), 227-232.
15. Isamutdinova, D. (2024). INNOVATION PEDAGOGIK TEXNALOGIYA ASOSIDA CHET TILI DARSLARINI TASHKIL QILISH. *СОВРЕМЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ИССЛЕДОВАНИЯ*, 1(1), 86-89.
16. Isroilova, N., & Isamutdinova, D. (2024). INNOVATION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYA ASOSIDA DARSLARNI TASHKIL QILISH. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(2), 218-223.
17. Isamutdinova, D. (2024). LANGUAGE AS A CULTURAL HERITAGE. *Экономика и социум*, (4-1 (119)), 175-179.
18. Жаббарова, Ю. (2024). Chet ellik talabalar uchun lingvistik va madaniy komponentlarni o'z ichiga olgan darsliklar va o'quv qo'llanmalarini yaratish. *Лингвоспектр*, 3(1), 180-184.
19. Xujamuradovna, J. Y. (2024). MATN SHAKLLANISHIDA QARINDOSHLIK ATAMALARINING O'ZIGA XOS O'RNI. *worldly knowledge konferens*, 8(2), 71-73.
20. Xujamuradovna, J. Y. (2024). "QARINDOSHLIK" KONSEPTI SEMANTIK KO'LLANINING YAQIN VA UZOQ HUDUDLARIGA BIR NAZAR. *International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING*, 5(2), 1468-1470.
21. Жаббарова, Ю. (2023). Значение интеграционных процессов в образовании. *Актуальные проблемы обучения социально-гуманитарных наук в медицинском образовании*, 1(1), 57-64.
22. Жаббарова, Ю. (2023). Образование молодежи—судьба народа, прогресс родины. *Актуальные проблемы обучения социально-гуманитарных наук в медицинском образовании*, 1(1), 48-56.
23. Жаббарова, Ю. Х. (2023). ВЕРБАЛИЗАЦИЯ КОНЦЕПТА «РОДНЯ» В УСЛОВИЯХ ДИСКУРСА. In *НАУЧНЫЕ РЕВОЛЮЦИИ: СУЩНОСТЬ И РОЛЬ В РАЗВИТИИ НАУКИ И ТЕХНИКИ* (pp. 81-83).